

COPRINUS STROSSMAYERI: NIEUW VOOR NEDERLAND

Gert Immerzeel, Straatweg 23, 3621 BB Breukelen

Coprinus strossmayeri, so far known from Japan, Italy and Germany, is now recorded from The Netherlands at Estate Nijenrode, Breukelen, prov. Utrecht. These finds are fully described and illustrated, and it is compared with the other existing descriptions in literature.

In de vroege zomer van 1995 viel mijn oog op een bundel inktzwammen. Toeval, want normaal doe ik in de zomer niet aan paddestoelen. Maar zij groeiden vlak bij mijn werkplek. Ze waren reeds sterk ingedroogd en verouderd, maar vielen op door de contrastrijke hoedjes. In verband met vertrek op vakantie werden ze even provisorisch in de vensterbank te drogen gelegd, echter, na de vakantie waren ze blijkbaar weggewaaid.

Op 9 juni 1996 stonden ze er weer, nu vers en jong. Vele honderden groeiden in dichte bundels tussen en rond een stapel oude blokken iepenhout. Sommige groepjes groeiden zelfs achter de bast door en vormden zo 30 cm hoge vruchtlichamen. De volgende morgen heb ik toch maar eens Kees Uljé gebeld met een summiere beschrijving van mijn vondst. Dit was voor Kees voldoende om een uur later met zijn vrouw Ida ter plekke te zijn. Tussen het parkeren en de koffie had hij ze al zien staan, en noemde bij de begroeting al een naam: waarschijnlijk *Coprinus rhizophorus*! Na het verzamelen van de vondst zijn we nog even Nijenrode rond geweest, wat verder niet veel opleverde, maar wel gezellig was.

Al snel kwam de bevestiging met een beschrijving en microscopische tekeningen. Volgens Kees betrof het inderdaad *Coprinus rhizophorus*, door Hongo & Yokoyama (1976) uit Japan beschreven. Kees had van deze soort ook materiaal uit Italië gezien, dat daar op 21 mei 1994 verzameld was. Ondanks de naam *rhizophorus* hadden we bij het verzamelen onvoldoende op rhizomorfen gelet en hielden het aanhangend materiaal voor het netwerk van haarwortels van bomen. De verzamelde bundels bleken voor Kees' droogstoof te groot en daarom vroeg hij me om nog wat materiaal te verzamelen en te drogen van deze soort.

Inmiddels was Kees een beschrijving tegengekomen van Bender (1990) onder de naam *Coprinus strossmayeri* die sterk aan de vondst van Nijenrode deed denken. In de originele beschrijving van deze soort werd ook het voorkomen van sclerotiën gemeld. Aangezien Kees mij niet kon bereiken, vroeg hij Peter-Jan Keizer of die op Nijenrode nog eens kon gaan kijken. Toevallig kwam ik Peter-Jan tegen. Er bleken geen verse paddestoelen meer te staan, maar wel hele baarden van rhizomorfen tot enkele decimeters lang. In de Japanse beschrijving wordt ook een sterk vertakt stelsel van rhizomorfen vermeld, het Italiaanse materiaal daarentegen had slechts fijne harige myceliumresten aan de steelbasis. In Japan groeide de soort op rottend hout in een beplanting van *Cryptomeria japonica*, in Italië was de soort gevonden op houtresten in een weide. Bender (1990) beschreef de vondst van vermolmd hout in een wegberm, maar had geen rhizomorfen gezien.

Uit het artikel van Bender (1990) en de oorspronkelijk beschrijving van Schulzer von Müggenburg (1879) werd duidelijk dat *Coprinus rhizophorus* (Kawam.) Hongo & K. Yokoyama identiek moet zijn met *C. strossmayeri*. Aangezien de laatste naam veel ouder is, moet deze voor de soort worden gebruikt.

Hieronder volgt de beschrijving van de Nederlandse vondst door Kees Uljé. De microscopische figuren zijn van de hand van Kees, de habitustekeningen heb ik gemaakt naar het

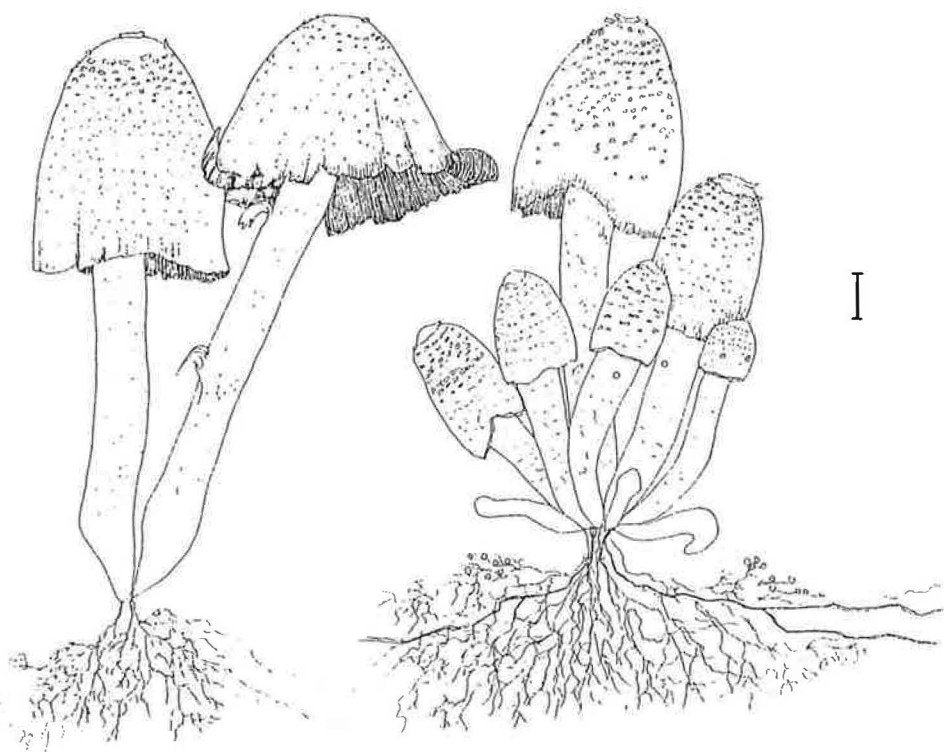

Fig. 1. *Coprinus strossmayeri*. Vruchtlichamen (tekeningen G. Immerzeel). Maatstreepje = 1 cm).

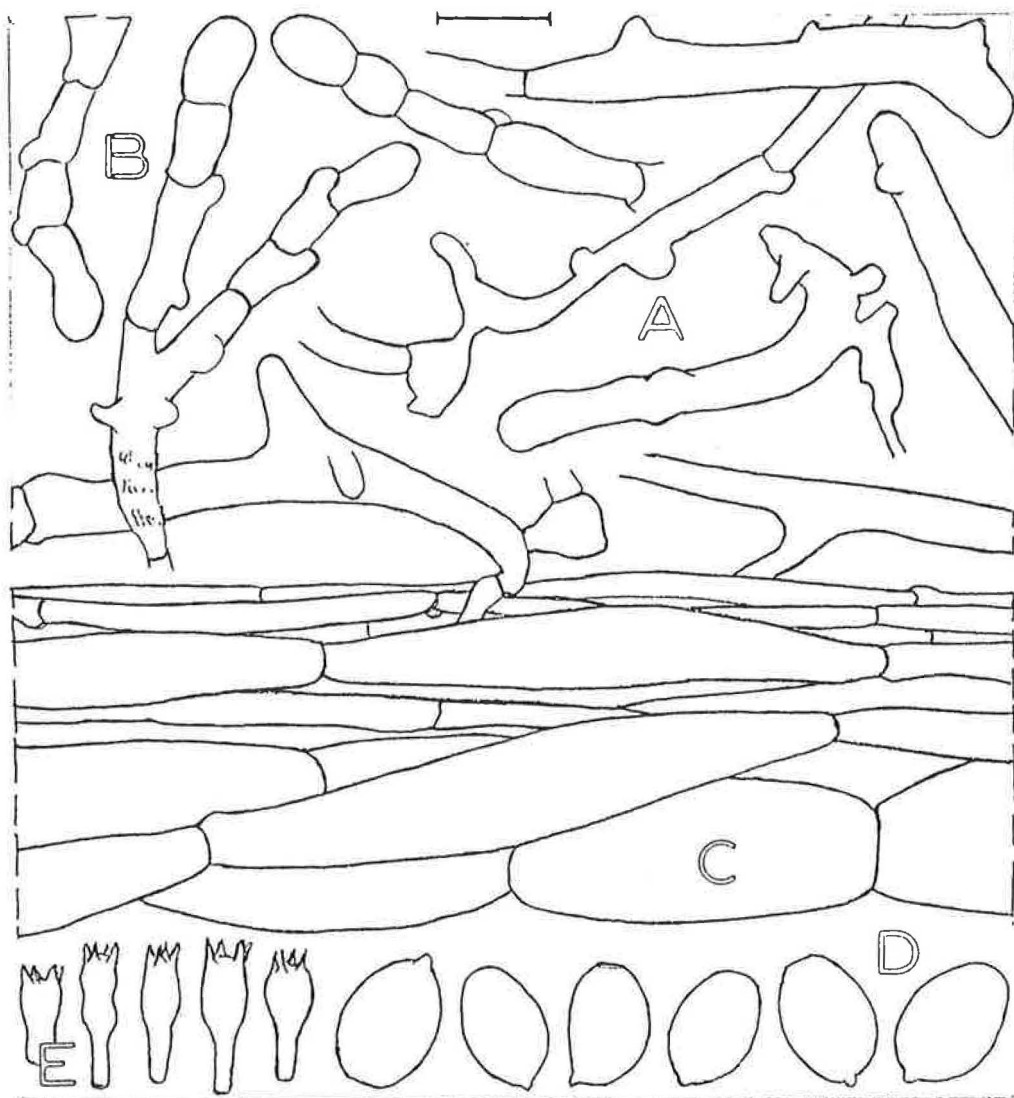

Fig. 2. *Coprinus strossmayeri*. Elementen van het velum (A,B), hoedhuid (C), basidiën (E) en sporen (D). Maatstreepje = 10 μ m. (tekeningen C. Uijé)

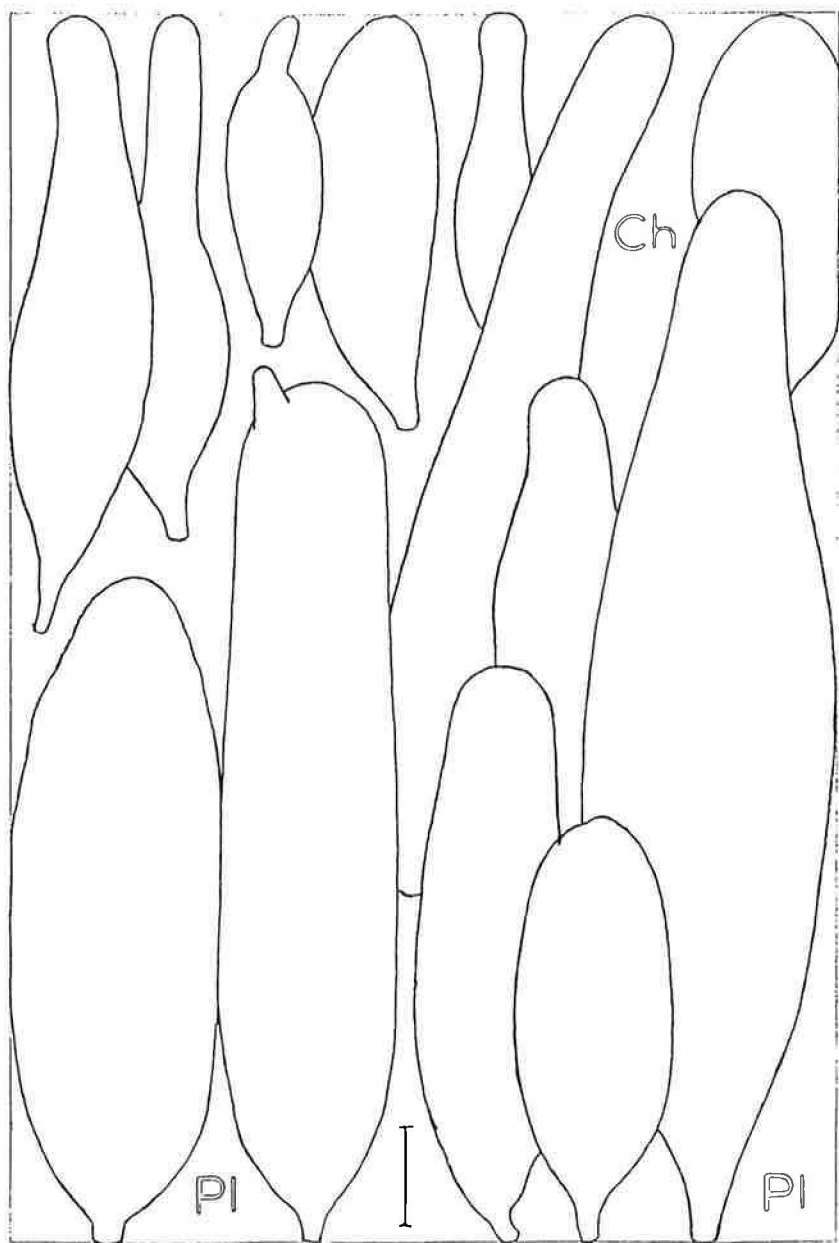

Fig. 3. *Coprinus strossmayeri*. Cheilo- en pleurocystiden. Maatstreepje = 10 μ m (tekeningen C. Uljé)

materiaal dat ik op 13 juli 1996 heb verzameld, toen er zeer veel verse exemplaren stonden.

Coprinus strossmayeri S. Schulz., Verh. zool. bot. Ges. Wien 28: 430. 1879 - *Coprinus rhizophorus* Kawam. ex Hongo & K. Yokoyama, Trans. mycol. Soc. Japan 17: 140. 1976; *Coprinus rhizophorus* Kawam., Icons Jap. Fungi 5: 559. 1954 (ongeldige publicatie: geen Latijnse diagnose).

Geselecteerde afbeelding: Enderle & Bender in Bender, Z. Mykol. 56 (1990) tegenover pagina 40.

Hoed tot 40 x 25 mm in gesloten toestand, tot 45(-60) mm breed in volwassen staat, nooit helemaal uitspreidend; jonge hoed eerst ellipsoïd, eivormig of breed cilindrisch, uitspreidend tot parabolisch, stomp kegelvormig of klokvormig met een afgeronde umbo, jong geheel bedekt met wit velum, later opbrekend in kleine witte of crème-kleurige plakjes (Mu. 10 YR 8/2; K&W 4A2), vuilgeel in centrum (10 YR 7/4-6, 5C-D3, 5A-B2); primordia vaak crème (10 YR 7/6, 5B4), hoed onder velum grijsig tot oker of okerbruin in het centrum, bleker aan de rand (10 YR 6/3, 5/2, 6/2, 7/2, 8/2; 5C3, 5D3, 5C2, 5B2, 5A2). Lamellen, L = meer dan 60, l = 3-5(-7), zeer dicht opeen, vrij, wit dan grijsbruin tot donkerbruin, tenslotte zwart. Steel tot 120 x 4-10 mm, cilindrisch, hol, wit, iets geel getint in het midden (10 YR 7/4, 8/4; 5B3, 5D/E5), iets vezelig door verspreide velumresten, tenslotte behaard. Rhizomorfen oranjebruin tot donker bruin, 20-30 cm lang en tot 3 mm dik, zeer talrijk in dichte vertakte bundels in en rond de rotte houtresten van het substraat. Geur schimmelachtig, in het bijzonder de rhizomorfen, die sterk naar schimmels (truffels) ruiken.

Sporen [140,7,4] 6,9-8,9 x 4,7-6,0 x ca. 4,5-5,2 μm , ovoid of ellipsoïd met afgeronde top, donker roodbruin met centrale, 1-1,3 μm wijde kiempore; Q = 1,35-1,70, gem. Q = 1,50-1,55; gem. L = 7,7-8,2 μm , gem. B = 5,1-5,6 μm . Basidiën 13-32 x 6-9 μm , 4-sporig, omgeven door 3-5 pseudoparafysen. Pleurocystiden 70-180 x 24-50 μm , ellipsoïd, langwerpig, sublageniform of utriform. Cheilocystiden 40-170 x 15-40 μm , meestal utriform en dan vaak met een tamelijk lange nek (sublageniform), ellipsoïd, langwerpig of fusiform. Velum uit dunwandige, vertakte, zwak diverticulate elementen, 50-100 x (2-4)9(-14) μm , soms iets dikwandig (< 0,5 μm) en bleek geel geïncrusteerd. Gespen aanwezig.

Habitat: In grote groepen in bundels op rottend hout van Iep (*Ulmus*).

Een goede Nederlandse naam voor deze soort zou kunnen zijn: Wortelende kapjesinktzwam.

Mycologie kan toch verrassend zijn: een nieuwe soort voor Nederland, mondiaal zeer zeldzaam, op een rommelplek waar een NMV-er zijn werkfiets parkeert. Een mooi toeval: toch wel leuk, die inktzwammen.

Met dank aan Kees Uljé voor zijn inspanningen, literatuurgegevens en beschikbaar stellen van de beschrijving en illustraties van *Coprinus strossmayeri*.

Literatuur

Bender, H. 1990. Studien zur Gattung *Coprinus*. Zeitschrift für Mykologie 56: 38-41.

Hongo, T. & Yokoyama, K. 1976. Materials for the fungus flora of Japan 22. Transactions of the mycological Society of Japan 17: 140-143.

Schulzer von Müggenburg, S. 1879. Verhandlungen des zoologischen und botanischen Gesellschaft Wien 28: 430.